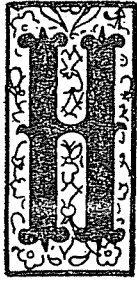

Hız. Muhammed'in Yaşayışı

Arif ERKAN
Çorlu Müftüsü

ER müslüman Peygamberini kendine örnek edinmeli, ona göre yaşamalıdır. Çünkü Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde: «Ey inananlar! And olsun ki, sizin için, Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allahı çok anan kimseler için Resûlullah en güzel örnektir.» (1) buyurmuştur.

Şu halde, her mümin kendi peygamberinin yaşayışını, hiç olmasa ana hatları ile bilmelidir.

Bu hususda ihmal insanı cehalete götürdüğü gibi, yanlış anlamlar da insanı delâlete götürür. Maalesef, Peygamberimizin (s.a.v.) yaşayışı, bazı kimseler tarafından çok yanlış anlaşılmış; bir hırka bir lokma zihniyetli insanlar ortaya çıkmıştır. Bu hususda aşırı giden bazı kimseler, kendilerini zâhid veya sofî diye adlandırmışlar ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaşayışını taklid ettiklerini söylemişlerdir. Halbuki aşağıda göreceğiz ki Peygamberimiz hiç bir zaman, onlar gibi, züh'de aşırı gitmemişlerdir. (2)

İslâm Peygamberi tam bir zâhid değildir. Çünkü o, bazan bir zâhid hayatı yaşadığı gibi, elinde bulunan bütün meşru dünya nimet ve lezzetlerinden de, mutedil şekilde nasibini almayı ihmal etmemiştir. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde: «Allah'ın size rızık olmak üzere verdiği şeylerden helâl ve tertemiz olarak yeyin.» (3) Başka bir âyette: «Allah'ın sana vermiş olduğu şeylerle âhiret yurdunu elde et, dünyadan da nasibini unutma.» (4) buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) bir hadis-li şeriflerinde: «Bana dünyanızdan kadınlar ve güzel kokular sevdirdi, benim gözümün nuru ise namazdır.» buyurmuşlardır. (5)

Müslümanlık, Hristiyanlık gibi dünyaya sırt çeviren bir züh'd dini değildir. Şüphesiz İslâm, ehli için, bir bakıma züh'de giden bir takım yasaklar ve şartlar koymuştur: Ramazan orucu, her gün kılınması her müslümâna farz olan beş vakit namaz, Beyt-ullah'ı hac, domuz etinin ve şarabın haram kılınması... v.s. Fakat o, müslümanlara dünyadan, meşru şekilde, nasiplerini almayı ve Allah'ın kulları için yarattığı ziynetlerden ve en temiz ve en güzel rızıklardan faydalanmayı da tavsiye eder.

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) züh'd hayatını ve yaşayışını tasvire geçmeden önce, devrinde yaşamış arapların manevî hayatlarına kısaca bir göz geçirelim.

İSLÂM ÖNCESİ ARAPLAR :

Hız.

Şüphesiz, İslâm'dan önce bazı arapları züh'd hayatına sevk eden bazı haricî tesirler vardır. Biz, Hristiyanlığın, İslâm'dan önce Arap Yarımadasının kuzey kabileleri arasında yayıldığını ve araplardan çoğunun Hristiyan dinini inanlarından ve onun âyin ve ibadetlerinden — az ve sathî de olsa — bir şeyler bildiklerini biliyoruz. Câhiliyet şiirinde, Hristiyan râhipleri hakkında vârid olan işaretler, çöl araplarının bu râhipleri yücelttiklerini ve çölde yürürlerken, gecenin karanlığında, onların manastırlarından çıkan ışıklarla yollarını bulduklarını gösterir.

İslâm öncesi şâirlerinden İmru'ul-Kays bir şiirinde diyor ki:

«Arkadaş, şu yüksek ve tepesi taş gibi yuvarlak bulutta el hareketi gibi oynayan balkıyı görüyorsunuz?»

İşte ben sana onu gösteriyorum. Onun ışığı, bir keşişin bol zeytin yağına fitilini batıracağı çerağı gibi etrafı aydınlatıyor.» (6)

Hız. Muhammed zamanında yaşamış bazı araplar bu hristiyan zâhidlerin kısmen tesiri altında kalmışlardır. Bunlara, tek Tanrıya inandıkları ve İbrahim'in tevhid dinini aradıkları için hanifler deniyordu. Bazıları züh'd ve nefis mücâhedesini seçmişti.

Arabistan'ın orta tarafları ile Hicaz'ın Mekke çevresi, coğrafi durum itibariyle diğer kavimlerle temasa elverişli bulunmadığından, buralarda oturanlar başka dinlerin tesiri altında kalmamışlar yani bu dinlere girmemişlerdir. Fakat ticaret ve diğer vesilelerle yaptıkları yolculuklarda bu dinler hakkında az çok malumat edinmişlerdir. Yarımada'nın Kuzey-Batı ve Kuzey-Doğu mntıkaları ile Güney tarafının dinî mukadderatı ise böyle olmamıştır. Buralarda oturan Araplar, Sâbiilik, Yahudilik, Hristiyanlık ve Brahmanizm gibi komşu kavimlere ait dinlerin tesiri altında kalmışlar ve bunlardan birine girmişlerdir. (7)

Hız. Muhammed'den önce putperestliğin değersiz bir mezheb olduğunu kabul edenler de vardı. Bunlar, Hız. İbrahimi'n Tanrı'nın birliği inancının iadesini istiyorlardı. Bunların başları Medine'de Ebu Umeyr, Taif'de Umeyye İbn Salt, Mekke'de Varaka bin Nevfel, Ubeydullah bin Cahş, Osman İbn Huveyris, Zeyd İbn Amr ve İbn Tufeyl idiler. Tarihde ashabdan 12 sinin hanif olduğu rivâyet ediliyor. (8)

Eski müverrihlerden İbn İshak'a isnadla İbn Hişam'ın nakl ettiği hanifler menkıbesi meşhurdur: «Kureys her yıl belli bir günde putlarından birinin etrafında toplanarak şenlik yapar, şerefine kurbanlar keser, derin bir tazim duygusu ile çevresinde dolaşırlardı. Kureys'in alışıldığı üzere bu âyini yerine getirdikleri günlerden birinde Varaka b. Nevfel, Ubeydullah b. Cahş, Osman b. Huveyris ve Zeyd b. Amr adında dört kişi birleşip bir kenara çekildiler. Birbirlerine görüyorsunuz ya, kavimimiz sapıklıkta kalmışlar, babaları İbrahim'in mezhebini unuttular. Biz de onlar gibi görüp işitmeyen, hiç bir iyilik ve fenalığa kâdir olmayan bir kaya parçasının etrafında dönebiliyoruz? Biz kendimize bir din arayalım, dediler. Bunun üzerine memleketlerini terk ederek her biri bir tarafa dağıldı. Hanif dinini aramaya gittiler.» (9)

Egânî adlı kitabda Hız. Muhammed'in bu haniflerden Zeyd'e tesâdüf ettiği ve onunla görüştüğü rivâyet ediliyor. Zeyd Hira dağında otururdu. Hız. Muhammed'in bistetinden 5 yıl önce orada öldü. Hız. Muhammed de Ramazan'ı Hira dağında geçirirdi. Cebrâil kendisine ilk vahyi getirdi. (10)

İbn İshak'ın rivâyetine göre kavmine, «Müslüman oldunuz mu?» ya-
hut Allah'a teslim oldunuz mu?» sözünü ilk söyleyen Zeyd ir (11)

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed zamanında Arabistan'da bulunan
dinleri şöyle sıralıyor: «Evet, İman edenler, Yahûdiler, Sâbüler, Nasrâ-
niler, mecûsiler, Allaha eş koşanlara (put-perestlere) gelince, Allah ka-
yamet günü bunların arasını mutlaka ayıracaktır. Çünkü Allah her şeyi
haklı ile görüp bilendir.» (12)

Tarihî kaynaklara göre, Hz. Muhammed'in ailesi Mekke halkı gibi
umumiyetle putperest idi ve hacılara mukaddes zenzem suyu dağıtmak
v.s. gibi bazı vazifelere bakıyordu. Kâ'be'nin yeniden inşasından beri
Hz. Muhammed'in ruhî hayatında bir uyanış görülmektedir. Evvelce
büyük babası Abdulmuttalib, Ramazan ayında Hıra mağarasına çekilirdi.
Bu hayat Hz. Muhammed'e de câzib geldi ve orada ruhunu teskin imkânı
buldu. Her sene bütün Ramazan ayını Mekke civarındaki bir mağa-
rada tefekkür ve zâhidlikle geçiriyordu. Bazan kendine lâzım olanları
bizzat almaya geliyordu. Yolunu şaşırın yolcularla elindeki az bir ye-
meği paylaşıyordu. Bu inzivadan dönüştü, evine gitmeden Kâ'beyi ziyâ-
ret ediyor, yedi defa tavaf ediyordu. (13)

Buhârînin şerhi, Aynî, bu konuda şöyle diyor: «Peygamberin Hıra'
daki ibadetinin şekli sorulursa, bunun tefekkür ve ibretten ibaret ol-
duğu cevabını veririz.» (14)

İslâm mutasavvıfları Hz. Muhammed'in Hıra dağındaki bu hayatını
taklid ettiklerini söylerler. Halbuki sofilerin inzivası ile Hz. Muham-
med'in Hıra dağındaki hayatı arasında bazı farklar vardır. Hz. Muham-
med, bir âbid veya sofi sıfatıyla değil, daha çok, hakkı bulmaya me-
raklı bir mütefekkir sıfatıyla ve halkı doğru yola sevk etmek çarelerini
bulmak için Hıra dağına giderdi. Mutasavvıflardan çoğunun ise halkı
doğru yola sevk etmek gibi bir gayeleri yoktur. İkinci bir husus: Hz.
Muhammed'in inzivası, kendisine hakikat (vahy) geldikten sonra niha-
yet buldu. Halbuki bazı mutasavvıflar devamlı inzivaya çekilirler.

Bazı müstesrikler tarafından ileri sürülen diğer bir iddia da şudur.
Mekke devrinde genellikle bir zâhid hayatı yaşayan Hz. Muhammed'in
zühdten vazgeçip sonraları dünyaya tamah ettiği ve dünyada zühd dü-
şüncesi yerine, dünyayı fethetme giriştiği söylenir. Macaristan yahudilerin-
den Prof. Goldziher diyor ki: «Hz. Muhammed'e Medine devrinde, dün-
yayı terketmek fikri yerine, dünyayı fethetmek fikri hâkim oldu.» (15)

Bu iddia doğru değildir. Zira gerek Mekke devrinde ve gerekse Me-
dine devrinde İslâm'da mutedil bir zühd daima vardır. Hz. Muhammed
getirdiği dini bizzat yaşamıştır. Dünyayı tamamen terketmek, ne Mekke
ve ne de Medine devrinde İslâm'ın esası değildir. İslâm akla ve man-
tığa uygun olan hayat dinidir, çalışmayı ve kuvvetli olmayı emreder.
Kur'an-ı Kerim, hem dünya için, hem de âhiret için çalışmayı öğütler.
Her ikisinden de nasib almayı tavsiye eder. Meselâ Hz. Muhammed'in
daha çok zâhid hayatı yaşadığı söylenen Mekke devrinde nâzil olmuş
olan Kısas Sûresinin 77. âyetinde bunun delili vardır: «Allah'ın sana
vermiş olduğu şeylerle âhiret yurduğunu ara, dünyadan nasibini de unutma.»

Hz. Muhammed'in Medineye hicretten sonra fetihlere başlaması ve
ümmetini bu işe teşvik etmesi, İslâm dinini yaymak için idi. Yoksa dün-
yalık kazanma için değildi. Mekke'de yaptığı ibadatlara Medine'de de
devam etti. Fetihlerin hicretten sonra yapıldığına gelince, Mekke'de
böyle bir işe girişmek mümkün değildi. Zira henüz müslümanların sa-
yısı çok az idi.

HZ. MUHAMMED'İN YAŞAYIŞINA DAİR BAZI ÖRNEKLER :

Hz. Muhammed son derece mütevâzî idi. Mekke'nin fethinde iman
etmek üzere bir adam geldi. Peygamber bu adamın korkudan titrediğini
görünce: «Telâş etme, ben padişah değilim, ancak Kureyş kabilesinden
güneşte kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum.» dedi. (16)

Rivâyet olduğuna göre, Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün bir vecd
hali yaşamış ve vecd halinde olduğu için kendinden ve muhitinden geç-
mişti. Bu sıralarda zevcesi Hz. Aişe yanına girmiş, Hz. Peygamber onu
görünce sormuştu:

«Kimsin sen? O da: Aişe'yim, demişti. Hz. Peygamber tekrar sor-
muştu: Aişe kim? Sıddık'ın kızı (yani en gerçek dostun kızı). Fakat Pey-
gamber tekrar sormuştu: Sıddık kim? O da şu cevabı vermişti: Mu-
hammed'in kaynatası. Bunun üzerine Peygamber: Muhammed kim? de-
miş ve Aişe susmuştu. Çünkü Peygamberin her zamanki hali üzerinde
olmadığını anlamıştı.» (17)

Bu rivayet doğru ise, zâhid ve mutasavvıfların geçirdikleri vecd ve
istiğrak gibi hallerin benzerini Hz. Peygamber'in hayatında görmek
mümkündür.

Hz. Aişe der ki: «Peygamber ayakları şişerek kanayanmaya kadar
Allah'ın huzurunda ayakta dururdu. Bir gün kendisine, Yüce Tanrı gel-
miş geçmişini affettiği halde niçin böyle yapıyorsun? dedim. Buna karşı
Allah'ın şükredici bir kulu olmayı istemezmiyim demişti.» (18)

Yine Hz. Aişe diyordu ki: Hz. Peygamber, tâ vefat ederek Allah'a
karşı Ramazanın son on gününü itikâf içinde geçirirdi.»

Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: «Allah bir kulun iyiliğini ister-
se, onun din bakımından derinleşmesini ister. Dünyadan el etek çekme-
sini kolaylaştırır.» (19)

Yine derdi ki: «Bir kimsenin insanları dünyadan yüz çevirmeye
davet ettiğini görürseniz ona yaklaşınız. Çünkü telkin ettiği şey hik-
mettir.» (20)

Hz. Aişe'ye soruldu: «Tanrının Elçisi evinde ne yapardı? Dedidi ki:
Diğer insanlar gibi bir insandı, elbisesini yamar, koyununu sağardı,
kendî işlerini görürdü.» (21)

Yine rivayet edildi ki: Hz. Peygamberin iki gömleği olmazdı. Yün
elbise giyerdi, merkebe binerdi, koyun sağardı, ayakkabısını diker, el-
bisesini yamardı. Merkebe binmekten ve arkasına adam almaktan çe-
kinmez ve ar duymazdı. (22)

Zenginliği fakir görür fakirlikten korkmazdı. Bir veya iki ay geçer
evinde ateş yakmazdı.

Ebü Hüreyre rivâyet eder ve der ki: «Hz. Peygamber bu dünyadan
göçüp gitti de arpa ekmeğinden bıkmadı.» (23) Bu da Peygamberimizin
kanaatkâr olduğunu gösterir.

(1) Bak. Ahzâb Sûresi, âyet: 21.

(2) Hırıtsiyan manastır hayatı tarihi veya bir çok Hind dinleri sâlikleri ve
sonraki sofilerin anlayışına göre zühd: İnsan hayatının normal zevk ve düşkün-
lüklerinden, bilhassa evlenme, ruhun sâfiyetini bozan ve tekemmülünü durduran
şeylerden kaçınmak, hattâ kendini hadım ettirmek ve cemiyetten uzaklaşarak bir
tapınağa veya mağaraya kapanmak mânâsına gelir ki bu mânâda zühd İslâm'ın
ruhuna yabancıdır ve İslâm tasavvufuna dışarıdan girdiği açıkça görülür. Fakat
İslâm'da mutedil bir zühd vardır.

(3) Mâide Sûresi, âyet: 88.

(4) Kasas Sûresi, âyet: 77.

- (5) Bk. Neseî 28:2, 36:1; İbn Hanbel, 111, 128, 285; İbn Sa'd, I/II, s. 112.
 (6) Bk. De Lacy O'Leary, İslâm Düşüncesi ve Tarihteki Yeri. (Türkçesi)
 (7) Bk. M. Şemseddin, Kabele İslâm Arablar ve Tedeyyümleri, I. F. Der.
 (8) Bk. İsmâil Fennî Ertuğrul, Hakikat Nurları.
 (9) İbn Hişâm, Siret, C. I.
 (10) Bk. İsmâil Fennî Ertuğrul, Hakikat Nurları.
 (11) Bu söz, Kur'an'da, Âli İmrân Süresi, âyet: 19 da geçiyor.
 (12) Kur'an-ı Kerim, Hâce Süresi, âyet 17.
 (13) Bk. Prof. M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, C. I, S. 64, Türkçesi (Ba-lâzuri, S. 37)
 (14) Bk. Aynî'den naklen İslâm Tarihi Asrı Saadet, C. I, S. 224.
 (15) Bk. Prof. Goldziher, El-Akide ve's-şeria fi'l-İslâm, (Arapçası).
 (16) Bk. İsmâil Fennî Ertuğrul, Hakikat Nurları, S. 4.
 (17) Bk. Bu hadis için bakınız: Ömer Rıza Doğrul, Tasavvuf, S. 10.
 (18) Bk. Buhâri ve Müslim.
 (19) Bk. İbn Mâce, Taberânî ve Beyhâkî: (Burada, dünyadan el etek çekmek-ten maksat, dünyaya bağlanmamak, ferağatkar ve mütevâzî yaşamaktır.)
 (20) Bk. İbn Mâce ve Ebû Nuaym, Hilyet'ül-Evliyâ. (Bu hadiste geçen, dün-yadan yüz çevirmek sözü, dünyayı terk etmek demek değildir.)
 (21) Bk. Ebû Nuaym, Hilye; ve Sarrâc, 'el-Luma'.
 (22) Bk. Sarrâc, el-Luma'.
 (23) Bk. Buhâri, Tirmizî ve Bezzâz.

M Ü S T E S N A

Hiç bir düşmanım yok, hamdolsun!

İslâm düşmanı MÜSTESNA

Şükrolsun, hiç bir dostum da yok;

Mümin kardeşlerim MÜSTESNA

Rabbime karşı ibadetlerimde kusurluyum, affını ummaktayım

Kelime-i şahadet, Namaz, Oruç, Zekât —nasip olursa— Hac MES-
TESNA

Günahım çoktur, Erhamerrahimin olan yaradanımın merhametine
sığınmışım!

Allah düşmanına muhabbet beslemek gibi büyük günah, MÜSTESNA
Kendimi kimsenin tesiri altında hissetmiyorum —Lûtfu ilâhî olarak—

Sevgili Peygamberimizin ve onun sevgili arkadaşlarının izinden şaş-
madan giden, bahtiyar insanlar MÜSTESNA!

Alemlerin Rabbinin yarattığı bütün nimetlerden, her zaman ve me-
kânda, istifade etmek isterim.

Haram olarak bildirilenler MÜSTESNA!

Her zaman, her yerde ve her türlü ilim ve fen adamı, takdire, hürmete
layıktır,

Allahtan gafil olan nasipsizler MÜSTESNA!

Evet, bu keşmekeş ve dalalet devrinde doğruyu söylemek, Hakkı bil-
mek, nefsi yenmek çok zor,

Fakat, M Ü S T E S N A L A R M Ü S T E S N A .

M. Said ÇEKMEGİL

Kur'ân-ı Kerim'den Cevherler ve İlimler

- I -

Yazan:
Tantavî el-CEVHERÎ
Türkçesi:
Abidin SÖNMEZ

KURÂN-I Kerim'de bulunanlara bir bakış:
Söze başlamadan önce maksadımı açıklamak için sana
Kurân-ı Kerim'den bir mukaddime zikredeyim.

Kurân-ı Kerim geldi. Arap milletleri göllerde ve kı-
larda oturmakta idi. Hicrî birinci asırda onları, devamlı
fetihler meşgul etti. Emevî Devleti yıkıldı, yerini Abbasî
devleti aldı. Savaşlar ve fetihler son buldu. Diğer hareket-
ler de durdu. Kendilerinden önceki devlette ekilen ve diki-
len şeylerin meyvalarını toplamaya başladılar. Ellerini Yunan kitapla-
rına attılar, onları tercüme ettiler. Dalga dalga gruplar halinde Allah'ın
dînini kabul ederek müslüman olan İranlı bilginlerden de tercüme hu-
susunda yardım istediler. Yunanlılardan kitaplarını, İranlılardan da bil-
gin mütercimleri temin ettiler.

Böylece yıllarca şu felsefe ile insanların kafalarını meşgul ettiler.(1)
Bu işin öncüleri İhvân-ı Safâ (2) diye anılan bir ekoldür. Zor bir giriş-
kenlik içinde, bilgi yeteneği de zayıf olan bu ekol, yalnız kelimelerin
lûgat manâsını aldılar, fakat esas maksadı izah eden anlamı alamadılar.
Yaptıkları tercümenin manâsını kendileri bile anlayamıyorlardı. Bu fikir
akımlarını göllerde ve dağlar arasındaki vâdilerde oturan insanlara
kadar ulaştırdılar.

Yer yüzüknde ilim erbabı sapıttı. Onların yakın arkadaşları, ken-
dilerini hidayete çağırarak halde doğruya yanaşmadılar, hidayetden
yüz çevirdiler. Ne garip tecellîdir ki, yollarını şaşırıp ve kaybeden in-
sanlar başkalarına doğru yolu gösterme gayreti içinde idiler.

İhvân-ı Safâ'yı tenkit eden filozoflar arasında İbni Sina, Farabi ve
arkadaşları, İbni Rüşd ve İmam-ı Gazalî'yi (3) görüyoruz. Birbirlerine
düşmandırlar. Aralarında çok çetin yıkıcı münakaşa ve mücadele geç-
miştir. Münakaşa meydanında hakkın müdafaasını yapan tek filozof
vardı. O da Gazalî idi.

Dîne aykırı olan şu ilimlerle insanlar uzun zaman meşgul edildi.
Dinle mücadele eden, gerçeğe aykırı safsatalar zihinleri işgal etti. Müs-
lüman olan bütün edip ve fakihler «bu bir küfürdür» diyorlardı. Çünkü
getirilen ve kabul ettirilmeğe çalışılan felsefe dinle taban tabana zıt
idi. İşte İslâm akâidinde ve metafizik ilimlerde durum böyle idi.